

Høringsuttale Klimakur 2030 – ref 2019/4263

Fagforeningen Naturviterne sin uttale konsentrerer seg om de fagområder som er mest relevante for våre medlemmers fagkompetanse og virke. Uttalen er forankret i vår samfunnspolitiske plattform.

Formålet med Klimakur 2030 har vært å belyse mulige tiltak for å redusere ikke-kvotepliktige utslipp med minst 50 prosent innen 2030, og beskrive tiltak for å redusere utslipp og øke opptak i skog og arealbrukssektoren. Rapporten har ingen anbefalinger om hvilke tiltak og virkemidler som bør gjennomføres, men presenterer et kunnskapsgrunnlag. Klimakur 2030 belyser reduksjonspotensiale utover det som ligger i referansebanen.

Vi har i hovedsak brukt Klimakur 2030 sin nummerering i uttalen.

Generelt

Naturviterne er enig i at bildet er komplekst og det er til dels betydelig usikkerhet om framtidig utvikling. Det er viktig at beslutningstakere i det videre arbeid er klar over at Klimakur 2030 ikke er en full konsekvensutredning av alle tiltak og virkemidler, og at alle problemstillinger ikke er fullstendig belyst.

Vi mener en del forslag til tiltak gjennom kunnskapsbasert vurdering kan balanseres til et håndterbart konfliktnivå i forhold til natur- og miljøhensyn. Vi vil samtidig framheve at en del tiltak i rapporten kan være direkte i motstrid med nasjonale og viktig regionale natur-, og miljøinteresser og andre viktige samfunnshensyn, som ikke er vurdert i rapporten. Mange av tiltakene i Klimakur 2030 må vektas mer og bedre i forhold til naturmangfold og naturhensyn, der oppdatert og ny kunnskap blir brukt framover.

Naturviterne vil framheve at vi har god kunnskap om at økosystemene er svært viktige for lagring og opptak av karbon. Det må bli lagt til grunn i den videre vurdering av effekt og gevinst av tiltak for klima og natur. Fysiske inngrep i økosystemer forårsaker betydelige karbonutslipp. En stor del av Norges arealer er ikke tatt med i karbonregnskapet, selv om forvaltning og bruksendring har stor betydning for karbonopptak og -utslipp fra disse områdene, skog og andre naturtyper. Redusert nedbygging av areal og viktige naturtyper er et selvstendig klimatiltak i seg selv.

Rapporten understreker at *virkemiddelvurderingene som er gjort i Klimakur 2030 er initielle vurderinger, og ikke fullstendige virkemiddelanalyser. Konsekvenser for ulike aktører og næringer, som kostnader for staten, ikke-prissatte konsekvenser, og fordelingsvirkninger, har i varierende grad blitt beskrevet innenfor den tidsrammen som har vært til rådighet.*

Naturviterne vil understreke at ikke-prissatte konsekvenser, typisk avgjørende konsekvenser for arealbruk og naturmangfold, må tillegges avgjørende vekt ved valg av tiltak og virkemidler.

Norge er en stor hav- og kystnasjon. Naturviterne etterlyser flere tiltak og virkemidler for vår bruk og forvaltning av de blå arealene i Klimakur 2030.

Vi er enige i at tiltak og virkemidler for kutt i klimautslipp og lagring haster, slik at tiltak kan settes i gang og gi effekt tidlig i perioden.

Økt forbruk og vekst - det tause premiss for samfunnsutviklingen?

Slik vi forstår det er statsbudsjett/BNP lagt til grunn for økonomisk vekst framover, inkludert forbruksvekst, i rapporten. Naturviterne mener det tradisjonelle innholdet for økonomisk vekst ikke lenger kan behandles som det tause premiss for samfunnsutviklingen, slik det ser ut som Klimakur 2030 også gjør. Det gir ikke en økologisk, sosial og økonomisk bærekraftig samfunnsutvikling. Det tradisjonelle innholdet i økonomisk vekst må utfordres og debatteres. Våre klimautslipp er tett knyttet til forbruk, og en økonomisk vekst med uttak av naturressurser som ikke er bærekraftig. Vi har nok kunnskap til å vite at denne sammenhengen må endres og brytes.

Gjenbruk, ombruk og sirkulærøkonomi

Kretsløpstankegang og sirkulærøkonomi må tydelig inn i det videre arbeid med Klimakur 2030. Dette er omtalt under f. eks avfallssektoren, men lite utover det. Vi mener kretsløpsøkonomi har potensial for klimatiltak og utslippskutt i mange sektorer. Det haster at Norge får på plass en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi som kan gi tiltak og nye virkemidler. EU ligger foran oss på dette området.

Vi trenger en økonomi med en lavere omløpshastighet, dvs mer gjenbruk og ombruk.

Del A – 50 prosent reduksjon i ikke-kvotepiktig sektor

Det er utredet 60 tiltak som i sum gir om lag 40 millioner tonn utslippsreduksjon i perioden.

7 Jordbruk

Matsvinn

Naturviterne støtter tiltak og virkemidler for redusert matsvinn. Matsvinn er en betydelig kilde til klimagassutslipp. Hele verdikjeden; primærprodusent, matvareindustrien, dagligvarehandel, storhusholdning og privat forbruker har mulighet, vilje og evne til å bidra til redusert matsvinn. Mange ønsker og kan bidra. Summen av dette, og lav tiltakskostnad, gjør det realistisk å oppnå utslippskutt ved redusert matsvinn.

Overgang fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk

Klimakutt-effekten for betydelig overgang fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk er faglig omdiskutert, og har vesentlig negative samfunnskonsekvenser for norsk jordbruk, næringen sitt samfunnsoppdrag og jordbruket som produsent av kollektive goder. Konkret vil det gjelde redusert selvforsyningsgrad, svekket bosetting, mindre robust matproduksjon i hele landet, gjengroing av areal og redusert bruk av viktige arealressurser, inkludert gras- og beiteareal. Sistnevnte er Norges klimatiske og geografiske fortrinn for bærekraftig matproduksjon. Variert bruksstruktur, god dyrevelferd og lav bruk av antibiotika kjennetegner også norsk husdyrproduksjon, noe som gjør kjøttproduksjonen i Norge bærekraftig.

Ifølge oppdragsrapport fra NIBIO M-1497|2019 «Overgang fra rødt kjøtt til vegetabilsk og fisk» kan tiltakene i Klimakur 2030 ha betydelige, sannsynligvis negative, tilleggseffekter som ikke er verdsatt. Videre sier NIBIO at Miljødirektoratets veileder for utredning av klimatiltak som er lagt til grunn, innebærer bruk av usikre data og omdiskuterte metoder.

Kjøttproduksjon fra drøvtyggere er en sirkulær produksjon og en del av et naturlig kretsløp. Beitedyr binder CO₂ gjennom sin bruk av gras- og beiteareal, og metan som klimagass har kort levetid. Metan brytes ned av naturlige prosesser og fjernes temmelig raskt fra atmosfæren. Økninger i metanutslipp forårsaker oppvarming, men konstante utslipp gir lite ytterligere oppvarming. GWP100 (Global warming potential – tidshorisont 100 år) metoden for beregning av CO₂ ekvivalenter, inkludert omgjort fra metan, er omstridt. Flere forskergrupper mener GWP100 gir lite pålitelig kobling mellom rapporterte utslipp av klimagasser og oppvarmingseffekt.

Naturviterne konstaterer at den faglige debatten om metan og drøvtyggere pågår løpende. Sammen med vesentlig usikkerhet om data og metoder, og viktige samfunnsinteresser norsk jordbruk skal ivareta, tilsier dette at foreslåtte inngripende tiltak i Klimakur 2030 for norsk husdyrproduksjon må utredes mer, før tiltak og virkemidler vedtas. Premissene for tilnærmingen i Klimakur 2030 framstår som ubalanserte. Livsløpsanalyse og livssyklusen til norsk husdyrproduksjon og drøvtyggere må utredes og vektlegges mer i forhold til klimaeffekt og bærekraft. Naturviterne vil videre vise til at landbruksnæringen og staten ved Landbruks- og matdepartementet (LMD), allerede (21.06.19) har inngått en forpliktende klimaavtale som samlet skal gi reduksjon på 4-6 millioner CO₂ ekvivalenter i perioden 2021-2030. [Klimaavtalen](#) er konkretisert og levert LMD 03.04.20.

Mer forskning og gevinst av allerede eksisterende forskning på plante- og husdyravl, fôring, presisjonsjordbruket og god agronomi, gir gode muligheter til å utvikle et bærekraftig og klimavennlig norsk jordbruk, der Norge bruker våre fortrinn og nasjonale arealressurser. Klimakua NRF er et eksempel på dette. Nasjonal og lokal kunnskap som er bygget opp i norsk landbruk i hele landet gjennom generasjoner, gir oss mange og gode muligheter. Inngripende klimatiltak bygget på usikker og ikke helhetlige vurderinger, må ikke bygge ned og forvitte dette, for et landbruk som allerede er under press. Det vil være et historisk feilgrep.

12 kommunenes rolle

Naturviterne er enig i rapporten sin konstatering om at kommunene har en rekke ulike virkemidler, og at handlingsrommet kan utnyttes mer enn i dag.

Plan- og bygningsloven

Plan- og bygningsloven (pbl) er en viktig lov for gjennomføring av det grønne skifte, sikring av klimahensyn, klimatilpasning og f. eks jordvern. Plan- og bygningsloven er vår viktigste areallov, men i praksis også vår viktigste klimalov. Kommunene er planmyndighet og kommunene i Norge har, sammenlignet med andre land i Europa, stor myndighet og makt i arealplanleggingen. Dette forplikter og gir stort handlingsrom for klimatiltak og klimatilpasning.

Plan- og bygningsloven er også avgjørende for sikring av naturmangfold og naturtyper, et ansvar kommunene har potensial til å ta mer på alvor lokalt, enn det vi ser i dag. Nylige rapporter fra Riksrevisjonen har belyst dette. Arealbruksendringer reduserer Norges evne til karbonlagring og fangst gjennom det grønne kretsløpet. Redusert nedbygging og mindre sløsing med matjord, strengere jordvern, og mindre nedbygging av naturareal, må være en del av klimatiltakene i Klimakur 2030.

Vi er ikke overbevist om at plan- og bygningsloven trenger nye virkemidler. Utfordringen er mer at handlingsrommet ikke blir brukt tilstrekkelig, og at nasjonale interesser for natur, klima, og klimatilpasning ikke politisk blir godt nok sikret av lokale og nasjonale myndigheter.

Naturviterne savner omtale av kommunenes inntektssystem i Klimakur 2030. Vi vil ta til orde for at [inntektssystemet](#) blir endret, slik det bedre belønner kommuner som gjennomfører kutt i

klimateutslipp, og dem som sikrer naturmangfold og uberørt natur. Vi vil igjen minne om økosystemene og naturarealene sin viktige rolle for lagring og opptak av karbon.

Samordnet areal- og transportplanlegging - ATP

Arealplanlegging er viktig for å legge til rette for at tiltak kan gjennomføres og få effekt, for eksempel ved å sette av areal til nødvendig infrastruktur for nullutslippsløsninger, og ikke minst ved å legge til rette for redusert transportbehov. Klimakur framhever dette. Naturviterne støtter dette, men mener det er enda større potensial for utslippskutt enn det rapporten har gått inn i. Det gjelder ikke minst redusert transportbehov og bærekraftig by- og tettstedsutvikling som bygger opp om kollektivknutepunkt og kollektivtransport, og mer sykkel og gange. Kommunene, samt fylkeskommuner og Fylkesmenn, har en avgjørende rolle i dette arbeidet.

Vi støtter at byvekstavtalene, og varianter av slike, bør utvides til flere byer og områder, og at nullvekstmålet er et viktig klimatiltak. Nullvekstmålet er plassert i tiltakskategori 500-1500 kr/tonn, men usikkerheten er betydelig og deler av tiltaket kan ligge i lavere kostnadskategori.

14 Energietterspørsel og mer om bioenergi

Biodrivstoff

Klimakur 2030 har lagt til grunn at økt bruk av biodrivstoff i transportsektoren skjer med avansert biodrivstoff (andre generasjons og oppover). Det vil si at biodrivstoffet ikke er laget av mat- og fôrvekster, men hovedsakelig av avfall og rester. Det er antatt at det vil være nok avansert biodrivstoff tilgjengelig globalt til å dekke økt etterspørsel i Norge, men at prisene vil øke fram mot 2030 i takt med økende etterspørsel. Bruk av avansert biodrivstoff er utredet til å ha en tiltakskostnad på om lag 2000 kr/tonn. Usikkerheten i dette estimatet er stor, og prisene på avansert biodrivstoff kan bli høyere dersom global etterspørsel øker mer enn det som er lagt til grunn i analysen.

Volumene av biodrivstoff som er lagt til grunn i utslippsframskrivningene er usikre. Utslippsframskrivningene fra NB2020 legger til grunn at dagens omsetningskrav vil gi en innblanding av 16 volumprosent biodrivstoff i alt drivstoff til veitransport, men kravet kan oppfylles med en innblanding på 10 volumprosent - dersom alt er avansert biodrivstoff.

Naturviterne vil framheve Norge sitt potensiale for produksjon av bioenergi innenlands. Det må være et premiss at vi utnytter våre muligheter til produksjon av avansert biodrivstoff dvs fra kilder og areal som ikke konkurrerer med mat- og fôrproduksjon. Restprodukter fra landbruk, havbruk, fiskeri og skogbruk, samt prosesseringsrester er bærekraftig og må prioriteres.

Biodrivstoffet må oppfylle EUs bærekrafts kriterier, dvs biodrivstoff dyrket på arealer som regnskog, myr og andre arealer med store karbonlagre eller stort biologisk mangfold må forbys.

Nettkapasitet og utbygging

Samlet vil tiltakene i Klimakur 2030 kunne øke strømforbruket i Norge med 6 TWh mot 2030, utover forbruksveksten som allerede ligger i referansebanen. Ytterligere elektrifisering av transportsektoren bidrar mest til denne oppgangen. Det norske kraftsystemet kan håndtere elektrifiseringstiltakene i Klimakur 2030. Totalt anslår NVE at det vil bli brukt 153 TWh strøm i Norge i 2030. Dersom foreslåtte tiltak i Klimakur 2030 blir gjennomført, kan dette øke strømforbruket til 159 TWh i 2030. Det vil da fortsatt være et estimert kraftoverskudd på 15 TWh i Norge. Analyser gjennomført i forbindelse med Klimakur 2030 viser at det norske kraftsystemet vil kunne håndtere en slik økning selv om NVE også forventer økning i strømforbruk i datasentre og kvotepliktig industri og petroleum utover det som ligger i referansebanen.

I følge Klimakur 2030 vil elektrifiseringstiltakene kunne kreve økt nettutbygging. Nettutbygging gir store naturinngrep og har ofte høyt konfliktnivå med nasjonale, regionale og lokale natur-, miljø-, og friluftshensyn. Nettutbygging tar ofte i bruk areal og naturtyper som vil virke negativt på redusert CO2 opptak.

Naturviterne støtter et regime med mer differensiert strømpris gjennom døgnet for å utnytte eksisterende nettkapasitet bedre. Naturviterne etterlyser også mer vurdering av potensiale for energieffektivisering (ENØK) i rapporten. Lokal, småskala energiproduksjon kan bidra til å redusere behovet for utbygging primært av distribusjonsnettet.

Naturviterkompetanse

Skal du behandle flere pasienter må du ha nok og flere leger og sykepleiere. Det gjelder også for klima-, miljø-, og naturområdet. Gjennomføring av klimatiltak krever faglig kapasitet. Handling og holdninger kommer ikke av seg selv. Det er viktig hvem og hvilken kompetanse som sitter rundt de rette og viktige beslutningsbordene og arenaene. Naturens tålegrense må være premiss for samfunnsutviklingen framover. Det er særlig viktig at kommunene har god nok naturviter- og miljøkompetanse og kapasitet, skal arbeidet med klimatiltak og bruk av tilgjengelig virkemidler lykkes. Miljøledelse er viktig å prioritere både i kommunal og statlig forvaltning.

Kunnskap om arealene og naturen.

Verden har både en klimakrise og naturkrise. FN's klimapanel og naturpanel bekrefter dette og har dokumentert dette. Mer ressurser og økt tempo i pågående arbeid med nasjonalt økologisk grunnkart for Norge, bør komme inn som et virkemiddel i Klimakur 2030. Marine grunnkart for kystsonen bør også prioriteres. Slikt kunnskapsgrunnlag er viktig for gjennomføring av målretta klimatiltak.

Del B – Skog og annen arealbruk

For skog og annen arealbruk er det et mål å balansere utslipp og opptak gitt et sett med bokføringsregler. Klimakur 2030 er derfor også bedt om å belyse tiltak og virkemidler som kan øke opptak og redusere utslipp fra arealene.

Skog- og arealbrukssektoren er den tredje pilaren i rapporten for utslipp og opptak, med eget regelverk. Alle land får mål om netto null utslipp for denne sektoren.

Skogen i Norge har hvert år et netto opptak av nær 30 millioner tonn CO2-ekvivalenter. Naturviterne mener det er et betydelig potensial for å øke skogens klimabidrag gjennom riktig skogforvaltning.

Naturviterne støtter de angitte tiltak om skogforyngelse med riktig treslag, høyere plantetetthet enn dagens praksis, markberedning, riktig utført ungsogpleie, og andre tradisjonelle skogskjøtseltiltak, som kan bidra til både økt opptak, og bedre kvalitet på trær og skog. Bedre kvalitet betyr høyere sagtømmerandel og kan gi mer trevirke som kan brukes i varige treprodukter. Tre er et fornybart og klimavennlig råstoff. Tre som byggemateriale er et bærekraftig alternativ til stål og betong. Bruken av tre til byggemateriale må erstatte mer klimaskadelige materialer.

Naturviterne mener lovverket innen skogforvaltning må styrkes, slik det bedre sikrer tilstrekkelig nyplanting etter hogst, og reduserer omfanget av for tidlig hogst av skog.

De fleste skogtiltakene vil ha først og størst effekt på lang sikt. Naturviterne mener det er viktig å ha virkemidler på dette selv om effekter for opptak og utslipp ikke slår inn før sent i perioden og etter 2030.

Oppsummering

- Vi har en klimakrise og en naturkrise. Tiltakene i Klimakur 2030 må vektas mer og bedre i forhold til naturmangfold og naturhensyn. Våre økosystemer er svært viktige for lagring og opptak av karbon.
- Det tradisjonelle innholdet for økonomisk vekst kan ikke behandles som det tause premiss for samfunnsutviklingen. Det må utfordres og debatteres. Våre klimautslipp er tett knyttet til forbruk, og en økonomisk vekst med uttak av naturressurser som ikke er bærekraftig. Vi har nok kunnskap til å vite at denne sammenhengen må endres og brytes.
- Klimakur 2030 bør ha flere tiltak for bruk og forvaltning av kyst og hav, de blå arealene.
- Sirkulærøkonomi må være en tydeligere del av Klimakur 2030. Norge trenger en nasjonal strategi for sirkulærøkonomi.
- Naturviterne støtter tiltak og virkemidler for redusert matsvinn. Mange ønsker å bidra til mindre matsvinn. Dette, og lav tiltakskostnad, gjør det realistisk å oppnå utslippskutt.
- Klimakutt-effekten for betydelig overgang fra rødt kjøtt til plantebasert kost og fisk er faglig omdiskutert, og har vesentlig negative samfunnskonsekvenser for norsk jordbruk, næringen sitt samfunnsoppdrag og jordbruket som produsent av kollektive goder.
- Kjøttproduksjon fra drøvtyggere er en sirkulær produksjon og en del av et naturlig kretsløp. Nasjonal og lokal kunnskap som er bygget opp i norsk jordbruk i hele landet gjennom generasjoner, gir oss mange og gode muligheter. Inngripende klimatiltak bygget på usikker og ikke helhetlige vurderinger, må ikke bygge ned og forvitte dette, for et jordbruk som allerede er under press. Det vil være et historisk feilgrep.
- Mer forskning og gevinst av allerede eksisterende forskning på plante- og husdyravl, føring, presisjonsjordbruket og god agronomi, gir gode muligheter til å utvikle et bærekraftig og klimavennlig norsk jordbruk, der Norge bruker våre fortrinn og nasjonale arealressurser.
- Arealbruksendringer reduserer Norges evne til karbonlagring og fangst gjennom det grønne kretsløpet. Mindre sløsing med areal, strengere jordvern, og mindre nedbygging av naturareal, må være en del av klimatiltakene i Klimakur 2030. Kommunen sitt handlingsrom i plan- og bygningsloven, en viktig klimalov, må utnyttes bedre.
- Naturviterne foreslår at inntektssystemet for kommunene blir endret slik det bedre belønner kommuner som gjennomfører kutt i klimautslipp, og kommuner som sikrer naturmangfold og uberørt natur.
- Naturviterne vil framheve Norge sitt potensiale for produksjon av bioenergi innenlands.
- Naturviterne støtter differensiert strømpris gjennom døgnet for å utnytte eksisterende nettkapasitet bedre. Naturviterne etterlyser mer vurdering av potensial for energieffektivisering (ENØK) i Klimakur 2030. Det vil redusere behovet for nettutbygging, en utbygging som ofte har høyt konfliktnivå med nasjonale, regionale og lokale natur-, miljø- og friluftshensyn
- Gjennomføring av klimatiltak krever faglig kapasitet. Det er særlig viktig at kommunene har nok naturviter- og miljøkompetanse, skal arbeidet med klimatiltak og bruk av tilgjengelig virkemidler lykkes.
- Naturviterne mener det er et betydelig potensial for å øke skogens klimabidrag gjennom riktig skogforvaltning. Lovverket innen skogforvaltning må styrkes.

Med hilsen

Dagfinn Svadberg Hatløy
forbundsleder
for hovedstyret fagforeningen Naturviterne